



ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Kateřiny Šimáčkové (soudkyně zpravodajky), soudců Tomáše Lichovníka a Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatele A. H., zastoupeného JUDr. Martinem Purkytem, advokátem se sídlem náměstí 14. října 496/13, Praha 5, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2016 č. j. 28 Cdo 2497/2016-421, proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 6. 8. 2015 č. j. 25 Co 128/2015-339 a proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 14. 1. 2015 č. j. 15 C 3/2011-274, takto:

Ústavní stížnost se zamítá.

O d ů v o d n ě n í:

I. Předchozí průběh řízení a argumentace stěžovatele

1. Projednávanou ústavní stížností se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí, neboť se domnívá, že jimi došlo k porušení jeho práva na ochranu vlastnictví, zaručeného v čl. 11 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Dodatkový protokol“), a práva na spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny.
2. Jak vyplynulo z ústavní stížnosti a vyžádaného spisu Pozemkový fond České republiky (v řízení před obecnými soudy v postavení žalobce) se žalobou u Obvodního soudu pro Prahu 9 domáhal proti žalovanému stěžovateli zrušení usnesení Obvodního

soudu pro Prahu 5 ze dne 15. 10. 2010 č. j. 34 C 370/2008-181, jímž byl schválen smír mezi Pozemkovým Fondem České republiky a stěžovatelem o převodu pozemků.

3. Obvodní soud pro Prahu 9 rozsudkem ze dne 5. 4. 2013 č. j. 15 C 3/2011-122 žalobu zamítl. Městský soud v Praze usnesením ze dne 20. 9. 2013 č. j. 25 Co 337/2013-152, tento rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc danému soudu vrátil k dalšímu řízení, neboť obvodní soud po účinnosti zákona č. 503/2012 Sb. opomněl rozhodnout o procesním nástupnictví po Pozemkovém fondu České republiky, jenž byl ke dni 1. 1. 2013 zrušen. Obvodní soud pro Prahu 9 (poté, co usnesením ze dne 14. 10. 2013 č. j. 15 C 3/2011-157, vyslovil, že v řízení bude na straně žalující nadále pokračováno s Českou republikou – Státním pozemkovým úřadem) rozsudkem ze dne 14. 1. 2015 č. j. 15 C 3/2011-274 usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 o schválení soudního smíru zrušil, neboť zjistil, že dotčené pozemky tvořily historický majetek církevní právnické osoby, pročež jejich převodem došlo k porušení § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění účinném do 31. 12. 2012 (dále jen „zákon o půdě“), a smlouvu tvořící obsah předmětného soudního smíru je tak nutno posoudit jako absolutně neplatnou ve smyslu § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“). Tento závěr nemohou zvrátit ani poukazy na dobrou víru žalovaného stěžovatele, jež shora uvedený deficit platnosti soudního smíru není s to zhojit. Při zvažování relativního právního postavení obou účastníků nelze přehlédnout, že zatímco pro žalovaného představují dotčené pozemky pouhé náhradní plnění, z hlediska Rytířského řádu Křižovníků s červenou hvězdou (dále jen „vedlejšího účastníka“) se jedná o historický majetek, přičemž po přijetí zákona č. 428/2012 Sb. již nedisponuje pouhým legitimním očekáváním obnovy svého majetku, ale zcela konkrétním restitučním nárokem.

4. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 6. 8. 2015 č. j. 25 Co 128/2015-339, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. k odvolání stěžovatele změnil tak, že žalobu na neplatnost smíru v rozsahu týkajícím se pozemků parc. č. 1092 a parc. č. 1093 v katastrálním území Košíře, obec Praha zamítl, jinak jej v tomto výroku potvrdil. Odvolací soud zdůraznil, že mezi účastníky nebylo sporu o tom, že předmětné pozemky v katastrálních územích Hlubočepy a Slivenec byly ke dni vydání usnesení o schválení smíru majetkem podléhajícím blokaci dle § 29 zákona o půdě, řečený smír je proto v dané části v rozporu s hmotným právem, z kteréhož hlediska je nerozhodná vědomost či nevědomost účastníků o účincích blokačního ustanovení. Odvolání shledal městský soud důvodným jen potud, že pokládal za možné oddělit ve smyslu § 41 obč. zák. část dohody vtělené do soudního smíru týkající se nemovitostí zatížených blokací od jejího ostatního obsahu, jenž se vztahoval k pozemkům v katastrálním území Košíře, které blokovány nebyly. V rozsahu, v němž zpochybněné usnesení řešilo převod pozemků, s nimiž Pozemkový fond České republiky směl disponovat, proto žalobu zamítl.

5. Tento rozsudek (konkrétně měnící část jeho výroku I.) napadla Česká republika Státní pozemkový úřad (dále jen „žalobkyně“) dovoláním, v němž uvádí, že dané rozhodnutí závisí na právní otázce, která by Nejvyšším soudem měla být řešena jinak. V dalším textu dovolání pak namítla, že usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 15. 10. 2010 bylo třeba zrušit v celém rozsahu, neboť podle jejího názoru nelze oddělit část dohody tvořící soudní smír, jež se týká nemovitostí v katastrálním území Košíře, od jejího zbývajících obsahu, a proto navrhla, aby z toho důvodu Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

6. Rovněž stěžovatel brojil proti rozsudku Městského soudu v Praze dovoláním, jehož přípustnost opřel o tvrzení, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na otázkách, které dovolací soud dosud neřešil, respektive při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od judikatury Nejvyššího soudu.

7. Nejvyšší soud ve svém napadeném usnesení č. j. 28 Cdo 2497/2016-421 ze dne 3. 11. 2016 dospěl k závěru, že judikatura vrcholných soudů již v minulosti opakovaně zdůraznila, že smysl § 29 zákona o půdě, ve znění účinném do 31. 12. 2012, spočíval především v ochraně původního majetku církví před dispozicemi potenciálně ohrožujícími dlouhodobě zamýšlené oddělení majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společenstvem nedemokratickým režimem, a to do doby přijetí zvláštního zákona, jímž měla být náprava těchto příkoří provedena (srovnej např. nálezy Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2005 sp. zn. II. ÚS 528/02, ze dne 24. 6. 2009 sp. zn. I. ÚS 663/06 či ze dne 31. 3. 2011 sp. zn. II. ÚS 2326/07, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012 sp. zn. 28 Cdo 777/2012 a zejména nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 9/07, bod 25). Naplnění tohoto účelu přitom vyžadovalo, aby byly právní úkony, kterými byl dotčený majetek v případech jdoucích proti smyslu majetkového vyrovnání převáděn na další osoby, stíženy absolutní neplatností, a nemohly tak bezprostředně zapříčinit změnu v osobě vlastníka (viz např. nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 9/07, bod 38, nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 10/13, bod 165, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2013 sp. zn. 28 Cdo 257/2013, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2014 sp. zn. 28 Cdo 703/2014). Ačkoli se v rozhodovací praxi Ústavního soudu vyskytl ojedinělý případ, v jehož rámci bylo připuštěno výjimečné prolomení omezení dispozic založeného § 29 zákona o půdě (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2011 sp. zn. I. ÚS 2166/10), v intencích výše odkazované judikatury, jež akcentuje význam tohoto ustanovení jakožto nástroje zajištění „materiálního podkladu“ pro naturální restituci historického majetku církví (srovnej opět především nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 9/07, bod 38), je namístě konstatovat, že má-li být nakládání s věcmi podléhajícími § 29 zákona o půdě posouzeno jako platné, musí tento závěr odůvodňovat okolnosti vsutku mimořádné povahy, které obzvláště intenzivně působí ve prospěch poskytnutí právní ochrany osobám, na něž byly objekty náležející původně církvím v rozporu se zákonem převedeny. Výjimečné suspendování blokačních účinků odkazovaného ustanovení pak nemůže odůvodnit fakt, že se na protizákonném nakládání s historickým majetkem církví podílely subjekty veřejnoprávní povahy, jako byl například Pozemkový fond České republiky, ani skutečnost, že katastrální úřad na základě smluv odporujících svým obsahem blokaci zakotvené v zákoně o půdě uskutečnil zápis vlastnictví nabyvatelů ke sporným pozemkům do katastru nemovitostí, neboť přijetí teze, dle níž naznačené okolnosti postačují k prolomení rozebíraného dispozičního omezení, by § 29 zákona o půdě zbavovalo takřka jakýchkoli účinků (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 2016 sp. zn. 28 Cdo 4041/2015, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2016 sp. zn. 28 Cdo 4546/2015). Toto pojetí přitom odpovídá rozhodovací praxi Ústavního soudu, dle níž je třeba restituční nároky pokládat za nároky primární, jejichž prosazení ospravedlňuje i zásah do již provedených majetkoprávních přesunů, jelikož opačná interpretace by jednotlivá blokační ustanovení chránící restituenty činila bezcennými (viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 12. 1997 sp. zn. IV. ÚS 195/97, ze dne 11. 12. 2001 sp. zn. II. ÚS 515/2000, ze dne 9. 1. 2002 sp. zn. II. ÚS 6/01, ze dne 4. 4. 2012 sp. zn. I. ÚS 2758/10, a ze dne 27. 11. 2012 sp. zn. I. ÚS 1703/09). S popsány výchozími je právní posouzení přezkoumávané věci soudy nižších stupňů zjevně souladné. Nejvyšší soud dále odkázal na své rozhodnutí sp. zn. 28 Cdo 4041/2015, v němž neshledal

nepřílehlavou úvahu soudů nižších instancí, v souladu s níž je při střetu zájmu církevní právnické osoby na obnovení vlastnického práva k nemovitostem tvořícím její historický majetek na straně jedné a právního postavení restituenta, jemuž byly tytéž objekty poskytnuty coby náhradní (a tedy nutně do určité míry zaměnitelné) plnění na straně druhé, v principu namísto upřednostnit postavení původního vlastníka. Aplikovatelnost předestřené názoru v kontextu projednávaného případu nemůže ohrozit ani tvrzení, že Pozemkový fond České republiky před tím, než s dotčeným převodem pozemků na žalovaného souhlasil, řadu let přistupoval k uspokojování nároků oprávněných osob dle zákona o půdě liknavě a nedůsledně, neboť tato potenciální protiprávnost v počínání zmíněného subjektu neumožňuje pokládat za zhojenou druhou nezákonnost v jeho jednání spočívající v prokazatelném porušení § 29 zákona o půdě.

8. Důvod k revizi shora popsaných úvah či popření jejich relevance pro posuzování spor neshledal v napadeném usnesení Nejvyšší soud ani ve skutečnosti, že dohoda, na jejímž základě měl stěžovatel (žalovaný) nabýt sporné pozemky, byla vtělena do soudního smíru schváleného usnesením Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 15. 10. 2010. Podle něj zákonodárce předvídá eventualitu, že hmotněprávní ujednání, jež tvoří podklad soudního smíru, bude stíhat neplatnost například pro rozpor s kogentními ustanoveními zákona (srovnej kupř. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2004 sp. zn. 20 Cdo 2604/2003 či ze dne 31. 1. 2006 sp. zn. 30 Cdo 2953/2004), a za tím účelem vybavuje účastníky zvláštním procesním nástrojem plnícím funkci mimořádného opravného prostředku, jímž mohou usnesení o schválení smíru v průběhu časově omezeného období zpochybnit. Při rozhodování o žalobě na neplatnost soudního smíru tak logicky nelze jako argument pro zamítnutí předmětného návrhu použít skutečnost, že soudní smír má zakládat oprávněnou důvěru dotčených subjektů v souladnost s právními předpisy, jelikož akceptování této myšlenky by vedlo k závěru, že schválený soudní smír účinně rozporovat nelze, tedy ke zjevné kontradikci s právní úpravou obsaženou v § 99 odst. 3 o. s. ř.

9. Ani v usnesení sp. zn. 21 Cdo 2669/2015, ani v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2013 sp. zn. 31 Cdo 2060/2010, na něž myšlenkově navazuje, však nebyla vyslovena teze, že by soudy při rozhodování o žalobě, již se žalobce domáhá, aby byla žalovanému uložena povinnost převést na něj určitý pozemek coby náhradní plnění dle zákona o půdě, či při schvalování smíru mezi stranami v takovémto řízení byly zbaveny povinnosti respektovat blokační režim založený § 29 zákona o půdě a že by usnesení o schválení smíru, v jehož rámci se Pozemkový fond České republiky zavázal k převodu určitých pozemků, nemohlo být dodatečně zpochybněno námitkou, že se tato dispozice příčí zakazu zakotvenému v odkazovaném ustanovení. Podle napadeného usnesení Nejvyššího soudu náleží Ústavnímu soudu ze dne 28. 1. 2016 sp. zn. III. ÚS 247/14, řeší problematiku významu dobré víry při nabývání nemovitostí od neoprávněné osoby zapsané coby jejich vlastníci v katastru nemovitostí. V projednávané věci však nebyl na straně převodce dán nedostatek vlastnického práva, jež by bylo nutné překlenovat poukazem na důvěru nabyvatele ve správnost údajů ve veřejné evidenci. Neplatnost soudního smíru způsobil jeho rozpor se zákonným pravidlem, jež z legitimních důvodů zakazovalo nakládání s předmětnými pozemky. K prolomení naznačených blokačních účinků pak (jak již bylo nastíněno shora) sama dobrá víra subjektu, na něž měly být sporné nemovitosti převedeny, nepostačuje.

10. Stěžovatel následně podal ústavní stížnost, již namítá, že Nejvyšší soud rezignoval na svou povinnost náležitě odůvodnit své rozhodnutí tak, aby bylo zřejmé, že věc

posuzoval prizmatem individuálních okolností daného případu. Nejvyšší soud totiž ve svém napadeném usnesení z velké části „zkopíroval“ odůvodnění usnesení ve věci vedené pod sp. zn. 28 Cdo 4041/2015, které však bylo vydáno ve skutkově odlišném případě. Nejvyšší soud dostatečně nezohlednil, že k nabytí vlastnického práva stěžovatele k dotčeným pozemkům došlo v soudním řízení a soudním rozhodnutím (nikoliv smlouvou). Stěžovatel je přesvědčen, že mu obecné soudy odňaly vlastnické právo, aniž pro to byly splněny zákonné podmínky. Obecné soudy dostatečně nezohlednily dobrou víru nabyvatele, ačkoli jednoznačně přiznaly, že ji měl. Stěžovatel odkazuje na judikaturu Ústavního soudu o ochraně nabyvatele v dobré víře, jež se opírá o zápis ve veřejném seznamu (katastru nemovitostí), a dovozuje z ní, že by měla být vzata i v jeho případě v potaz, neboť nevěděl, že se jednalo o původní majetek církve a majetek nabyt na základě autoritativního aktu státu. Stěžovatel poukazuje na to, že postupoval maximálně transparentním způsobem a s vynaložením rozumně požadovatelné míry opatrnosti. Předtím, než bylo vydáno usnesení o schválení soudního smíru, byla v katastru nemovitostí zapsána ve prospěch stěžovatele předběžná opatření, takže každý, kdo měl na vlastnictví předmětných pozemků právní zájem, mohl z veřejného seznamu zjistit, že se jich stěžovatel domáhá a mohl jejich vydání stěžovateli zabránit. Rozhodnutími napadenými touto ústavní stížností však byla nedbalému a liknavému jednání reprezentanta státu de facto poskytnuta soudní ochrana a způsobené „nesnáze“ byly přesunuty na stěžovatele, což je v rozporu s principy právního státu. Podle názoru stěžovatele by v materiálním právním státě měla být naopak prioritní snaha o nastolení stavu, kdy jednotlivec může důvěřovat aktům státu a jejich věcné správnosti. Podle názoru stěžovatele § 29 zákona o půdě představoval především závazek státu v časově odložené době přijmout právní úpravu vypořádávající historický majetek církví a náboženských společností. Nešlo o univerzální, všem ostatním nadřazenou právní normu. Stěžovatel uzavírá, že došlo k porušení jeho základních práv, když mu byl odňat majetek, který prokazatelně nabyt v dobré víře na základě soudního rozhodnutí, které představovalo rozhodnutí státního orgánu o nabytí vlastnictví a které samo o sobě nemůže být protiprávní, neboť stát objektivně své právo zná.

II. Hodnocení Ústavního soudu

11. Poté, co se Ústavní soud seznámil s argumentací přednesenou v ústavní stížnosti, jakož i s napadenými rozhodnutími a obsahem soudního spisu, který si vyžádal, dospěl k závěru, že ústavní stížnost není důvodná.

12. Na stěžovatele měly být na základě schváleného soudního smíru převedeny pozemky, k nimž se vztahovalo tzv. blokační ustanovení § 29 zákona o půdě. Podle tohoto ustanovení byly veškeré převody původního majetku církví, náboženských řádů a kongregací zatíženy absolutní neplatností.

13. Ustanovením § 29 zákona o půdě a jeho souladem s ústavním pořádkem se Ústavní soud zabýval zejména v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 9/07 ze dne 1. 7. 2010 (publikovaným pod č. 242/2010 Sb. a dostupným stejně jako všechna ostatní rozhodnutí Ústavního soudu v tomto nálezu citovaná na <http://nalus.usoud.cz>), kterým byl návrh na zrušení tohoto ustanovení zamítnut. Ústavní soud tehdy mimo jiné konstatoval, že zrušení § 29 zákona o půdě by umožnilo převod historického majetku církví třetím osobám, čímž by bylo podstatně ohroženo, ne-li znemožněno, majetkové vyrovnání prostřednictvím naturální restituce (jako jedné z klíčových metod zmírňování majetkových křivd).

14. Blokačním ustanovením § 29 zákona o půdě se Ústavní soud, byť nepřímo, zabýval i v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 10/13 ze dne 29. 5. 2013 (publikovaným pod č. 177/2013 Sb.), v němž posuzoval ústavní konformitu zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Zákonodárce totiž v § 18 odst. 1 tohoto zákona zakotvil aktivní legitimaci oprávněných osob podat žalobu na určení vlastnického práva státu k nemovitostem, které byly převedeny v rozporu s § 29 zákona o půdě. Navrhovatelé v řízení před Ústavním soudem spatřovali protiústavnost § 18 odst. 1 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi v tom, že ohrožuje vlastnické právo osob, které nabyly majetek od státu v dobré víře.

15. Ústavní soud se s touto argumentací neztotožnil, přičemž připomněl, že rozpor převodu majetku s § 29 zákona o půdě způsobuje jeho absolutní neplatnost, na čemž § 18 odst. 1 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi nic nemění. Ústavní soud také dodal, že existence blokačních ustanovení je pravidelnou součástí restitučních zákonů.

16. Za účinnosti § 29 zákona o půdě byl tedy převod historického majetku církví absolutně neplatný; důsledkem toho v zásadě bylo, že vlastnické právo k tomuto majetku na třetí osobu přes existenci smlouvy nepřešlo, a to ani jeho následným zápisem do katastru nemovitostí. Ústavní soud nicméně již dříve dovedl, že blokační ustanovení může být – byť výjimečně – prolomeno (viz zejména nálezy sp. zn. I. ÚS 2166/10 ze dne 22. 2. 2011). Ve výše citovaném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 10/13 k tomu Ústavní soud uvedl, že každý případ je předmětem soudního řízení, přičemž soudy vždy rozhodují na základě individuálních okolností daného případu, a mohou tak poskytnout ochranu všem právům, která jsou „ve hře“ (a případně tedy i dobré víře nabyvatelů, jejíž ochrany se navrhovatelé v daném řízení především domáhali).

17. Ochranou dobré víry se Ústavní soud opakovaně zabýval zejména v případech nabytí vlastnického práva od nevlastníka. V celé řadě nálezů (namátkou sp. zn. III. ÚS 1594/16 ze dne 1. 11. 2016 nebo II. ÚS 165/11 ze dne 11. 5. 2011) se Ústavní soud postavil proti bezvýhradné aplikaci zásady, že nikdo nemůže převést na druhého více práv, než sám má (*nemo plus iuris ad alium transfere potest quam ipse habet*), a to s důrazem na ústavní princip právní jistoty a z něj vycházející principy důvěry v akty státu, ochrany dobré víry a ochrany nabytých práv. V nálezu sp. zn. I. ÚS 2219/12 ze dne 17. 4. 2014 (N 61/73 SbNU 163) Ústavní soud v této souvislosti poukázal i na to, že dobrověrný nabyvatel je taktéž pod ochranou čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu, který chrání mimo jiné legitimní očekávání nabytí vlastnického práva. Jelikož přitom původnímu vlastníkovi také náleží ústavněprávní ochrana, neboť vlastnictví je chráněno čl. 11 Listiny, je dle Ústavního soudu třeba rozhodnout tak, aby pokud možno zůstalo zachováno z obou základních práv co nejvíce. Není-li to možné, pak dát přednost tomu základnímu právu, v jehož prospěch svědčí obecná idea spravedlnosti.

18. Projednávaná věc se od případů nabytí vlastnického práva od nevlastníka v mnoha ohledech liší. Zjevný rozdíl spočívá již v tom, že stěžovatel byl přímým účastníkem absolutně neplatného právního jednání. Ústavní soud v bodu 56 citovaného nálezu sp. zn. I. ÚS 2219/12 uvedl, že k ochraně v dobré víře nabytých práv lze přistoupit vždy až u dalšího nabyvatele (po nevlastníkovi). Ve stěžovatelově případě navíc nešlo o úplatný převod, se kterým počítá nová právní úprava (viz § 984 občanského zákoníku). Na druhou stranu z odůvodnění napadených rozhodnutí nevyplývá, že si stěžovatel v době uzavírání

(posléze zrušeného) soudního smíru mohl být její neplatnosti vědom. Soudní smír byl vydán soudem, vlastnické právo bylo zapsáno do katastru nemovitostí, a to navzdory ustanovení § 5 odst. 1 písm. e) zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, stěžovatel tudíž měl dobrou víru při nabytí předmětných nemovitostí. Dobrou víru stěžovatele tedy je potřeba brát do úvahy, což ostatně Ústavní soud potvrdil i ve výše citovaném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 10/13. S ohledem na popsane odlišnosti, jakož i na výše citovanou a Ústavním soudem v minulosti aprobovanou právní úpravu by nicméně okolnosti věci musely být skutečně mimořádné, aby ospravedlnily kasační zásah Ústavního soudu ve prospěch stěžovatelových práv. Tím spíše, že je v daném případě zřejmé, že stěžovateli vůči státu zůstává majetkový nárok na uspokojení jeho práva ať už vydáním jiného pozemku či finančním ekvivalentem ze strany státu.

19. Nelze totiž opomíjet, že ačkoli ústavní stížnost vzešla ze sporu mezi stěžovatelem a státem, nepopíratelný a zásadní význam pro posouzení věci mají práva vedlejšího účastníka, jakožto historického vlastníka předmětných pozemků.

20. Ústavní soud přitom ve své judikatuře opakovaně a dlouhodobě konstatoval, že církevní právnické osoby mají zákonem založené legitimní očekávání na vypořádání jejich historického majetku (viz nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 528/02 a sp. zn. Pl. ÚS 9/07). Výrokem II nálezu sp. zn. Pl. ÚS 9/07 Ústavní soud uvedl, že dlouhodobá nečinnost Parlamentu České republiky spočívající v nepřijetí zvláštního právního předpisu, který by vypořádal historický majetek církví a náboženských společností, je protiústavní a porušuje čl. 1 Ústavy České republiky, čl. 11 odst. 1 a 4, čl. 15 odst. 1 a čl. 16 odst. 1 a 2 Listiny a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

21. Pokud stát pozemky, které byly ve prospěch historických vlastníků blokovány, bez ohledu na práva historických vlastníků a bez ohledu na zákonem stanovený zákaz vydal jako pozemky náhradní jiným restitucentům, došlo tím k dalšímu prohloubení zásahu do práv historického vlastníka, který započal v období komunistického režimu, pokračoval nečinností demokratického zákonodárce a ve vztahu k nyní projednávanému majetku byl dovršen jeho převodem na třetí osobu.

22. Stěžovatel je také restitucentem, i v jeho případě tudíž měly pozemky sloužit ke zmírnění historických majetkových křivd. Pozemky pro něj nicméně představují pouze náhradní hodnotu bez jakéhokoli historického pouta. Stejný význam pro stěžovatele tak může mít i přidělení pozemků jiných, zatímco u vedlejšího účastníka tomu tak s ohledem na historické vazby na dotčené pozemky není. Z ústavní stížnosti ani nevyplývá, že by stěžovatel měl k daným pozemkům jiné významné pouto.

23. Ostatně napadená rozhodnutí obecných soudů do podstaty majetkového nároku stěžovatele nezasahují, neboť stěžovatelův restituční nárok nadále zůstává zachován a musí být státem v přiměřené lhůtě vypořádán. Ústavní soud k tomu podotýká, že by se tak mělo stát v brzké době s ohledem na zjevná pochybení, kterých se stát vůči stěžovateli v restitučním procesu dopustil.

24. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva vyžaduje poskytnutí náhrady za zbavení majetku, která je v rozumném poměru k tržní hodnotě majetku (např. rozsudek ESLP ve věci P. a P. proti České republice ze dne 5. 11. 2002 č. 36548/97, § 53; či rozsudek velkého senátu ESLP ve věci V. a P. s proti Lotyšsku ze dne 25. 10. 2012 č.

71243/01, § 110). Výše kompenzace je poté součástí zkoumání, zda zbavení majetku bylo v souladu se zásadou proporcionality. Čili pokud by zásah do práva na majetek (zbavení) nebyl dostatečně kompenzován, tento faktor by sám o sobě mohl způsobit porušení práva stěžovatele na ochranu majetku (viz například sérii rozhodnutí týkajících se porušení práva na ochranu majetku osob, které jako osoby povinné musely podle restitučních zákonů vrátit nemovitosti původním vlastníkům: rozsudky ESLP ve věci P. a P. proti České republice, Z. a Z. proti České republice č. 46129/99 ze dne 12. 11. 2002 a další). Otázka odškodnění a jeho výše pak vede k posouzení, zda zásah do práva na ochranu majetku byl proporcionální, respektive zda byla dosažena spravedlivá rovnováha mezi protichůdnými zájmy, i pokud je aplikována první nebo třetí věta čl. 1 Dodatkového protokolu (viz rozsudek velkého senátu ESLP ve věci B.-T. a další proti Francii č. 34078/02 ze dne 29. března 2010, § 94, a B. proti Itálii č. 33202/96 ze dne 28. 5. 2002, § 114).

25. Ústavní soud konečně poukazuje i na to, že vedlejší účastník neměl na existenci smlouvy o převodu pozemků na stěžovatele žádný vliv (čímž se věc opět odlišuje od většiny případů nabytí práva od nevlastníka, kdy je původní vlastník účasten neplatného právního jednání). V průběhu řízení před obecnými soudy pak jednoznačně vyšlo najevo historické pouto vedlejšího účastníka k dotčeným pozemkům.

26. Ústavní soud má tedy po zvážení všech zmíněných skutečností za to, že obecné soudy řádně zvážily míru zásahu do práv jednotlivých účastníků, nezpronevěřily se povinnosti chránit spravedlnost a došli k závěru, který je ústavně konformní.

III. Shrnutí

27. **Závěr, že rozpor převodu majetku s § 29 zákona o půdě (tzv. blokační paragraf) způsobuje jeho absolutní neplatnost, je plně ústavně konformní, církevní právnické osoby totiž mají zákonem založené legitimní očekávání na vypořádání jejich historického majetku. Pokud stát pozemky, které byly ve prospěch historických vlastníků blokovány, bez ohledu na práva historických vlastníků a bez ohledu na zákonem stanovený zákaz vydal jako pozemky náhradní jiným restituentům, došlo tím k dalšímu prohloubení zásahu do práv historického vlastníka, který započal v období komunistického režimu, pokračoval nečinností demokratického zákonodárce a byl dovršen jeho převodem na třetí osobu. Spravedlivým řešením takovéto situace je tedy nastolení původního stavu před provedením převodu majetku v rozporu s tzv. blokačním paragrafem, které umožní splnit legitimní očekávání na vypořádání historického církevního majetku. Okolnosti věci by musely být skutečně mimořádné, aby ospravedlnily kasační zásah Ústavního soudu ve prospěch stěžovatelových práv, a to tím spíše, že stěžovateli jako předchozímu vlastníku zůstává vůči státu majetkový nárok na uspokojení jeho práva ať už vydáním jiného pozemku či finančním ekvivalentem.**

28. S ohledem na výše uvedené Ústavní soud ústavní stížnost podle ustanovení § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítl, neboť napadenými rozhodnutími nedošlo k porušení ústavně zaručených práv stěžovatele.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 22. června 2017

Kateřina Šimáčková
předsedkyně senátu